

הספד לאבא / יואב קוצר

דברים בהלוויה - 10 אוקטובר 2012, כד תשרי תשע"ג

אבא יקר שלי,

בחרת ללכת מאיתנו בשמחת תורה, יום שמסמל סיום והתחלה, פתיחתה של שנה חדשה בהוויה היהודית. עמוק בתוכך ידעת שזה הזמן, שכבר לא תשוב לרקוד, וזה העציב אותך מאוד.

שוב ושוב סיפרת לנו על ילדותך בפולין. על אביך שהיה גדול בתורה, הוסמך כרב, ידע את כל התנ"ך בעל-פה, אך גם הבין שידיעת התורה לבדה אינה מביאה פרנסה. הוא יצא לעבוד בעיר מרוחקת כפועל בבית חרושת לפחים, וכמנהל חשבונות בטחנת קמח, והיה שב אחת לשבוע עם מעט מטבעות ומעט קמח, אותם היה נותן לאימך לכלכלת הבית.

ואימך, סבתי, שאותה עוד זכיתי להכיר, הייתה אישה קטנה וצנועה, דתייה מאוד, עמלנית וזריזה, שהצליחה להאכיל את משפחתה מכלום, ולא ויתרה לכם על רכישת השכלה.

איך התגאית על שהיית מראשוני התלמידים בגימנסיה "תרבות", בה התנהלו הלימודים בעברית. היית גאה בעברית השוטפת שהבאת איתך מהגולה לארץ ישראל, על שעמדת בראש קן "השומר הצעיר" בקרמניץ, בו חניכת 250 חניכים צעירים לעלייה והגשמה...

אחרון נותרת ממשפחתך הגדולה. הורייך, שעלו בעקבות ילדיהם, התגוררו בדוחק רב בתל אביב. אחיותיך הגדולות ממך - חיה ופולה, חיו כאן והקימו בית ומשפחה. אחייך שייקה, שלא חזר משדות הקטל של מלחמת העולם.

בצעירותך בערה בך אש הציונות וההגשמה. היית חבר במועצת הקיבוצים של התנועה בפולין, כתבת מניפסטים בלהט, וגייסת את ההיסטוריה כדי להוביל את חברייך וחניכייך לדרך של ציונות, מהפיכה, התאמת עקרונות התנועה והקמתה של חברה טובה יותר.

וכאן, מהר מאוד היית לחקלאי ועובד כפיים. בזכות עמלנותך וזריזותך מצאת עבודה מכניסה בפרדסי חדרה והתקדמת מהר. כאבת על כך שלא היית בין העולים הראשונים בשיירה לג'וערה, כי היה לך "יום עבודה גבוה" אצל האפנדי, ואי אפשר היה לוותר על התמורה.

אח"כ, בג'וערה, היית על הגג כשהחלה ההתקפה הגדולה, והעברת את הידיעה ב"מורס" להנהגת הישוב, ששלחה את התגבורת.

בהמשך, ב"נקודה", היית עגלון. אחרי ימי האימה, ואחרי לכתו של אפרים, אימצת את אפרים אחי (יש אומרים שהוא אימץ אותך...), ואהבת את אימא שלנו עד יומך האחרון.

בארבעים שנותיך ברפת, ושלושים שנותיך באלתם רכשת לך הערכה רבה: על מסירותך הטוטלית לעבודה, על האחריות הרבה, המחויבות למכונה שלך (שכונתה ברבות הימים "הלייבושיה" על שמך...), הדייקנות והירידה לפרטים.

לא באת בדרישות, לא חיפשת נוחיות, רק חיפשת איך לשפר את התהליך, להגדיל את התפוקה, להעלות את האיכות, ולא ויתרת על יום עבודה אחד עד גיל 97 – מאיפה הכוח? מאיפה ההתמדה? איך שמחת, (ובסתר לבך התגאית כל כך), על ביקוריהם של עובדי אלתם אצלך בבית-הדר, על הידידות וההערכה שהעניקו לך, על שראו בך מודל לחיקוי, ובה בעת כאחד מהם, למרות פער הגיל הבלתי נתפש...

היה בך משהו ממגנט לילדים: כל ילד שהתקרב נמשך אליך, גם אם פגש אותך בפעם הראשונה, ישב על ברכיך וחייך אליך כאילו כבר הכרתם מזמן. ידעת לחייך ברוך, להעניק מגע שהיה שמור במיוחד לילדים, וכבר היית כסבא נוסף לעוד ילד או ילדה. לימים, למדנו שלא רק את אפרים אימצת אלא גם את דן חרס מקיבוץ דורות, עליו פרשת את חסותך, עוד בטרם נישאת ולפני שידעת הורות מהי. והוא זכר לך חסד גדול עד לכתו לא מכבר... את נכדיך וניניך אהבת אהבה גדולה. ביתך היה ביתם ותמיד ידעו למצוא בך איש שיחה מרתק ומספר סיפורים מוכשר. הם זכו להתעניינות כנה ואמיתית מצידך בדרכם, בבחירות שעשו בחייהם, בהתמודדויות שנקרו להם ובהתלבטויות כדרכם של צעירים. כך גם בשנים האחרונות, עם הצטרפות עוד ועוד נינים, מצאת מסילות גם אל הקטנים ביותר והם החזירו לך צחוק מתגלגל וחיוניות צעירה ושופעת.

לצד אלה, היו אהבות חייך הגדולות: אימא שלנו, לה היית חבר ושותף שבעים שנה. הגינה שטיפחתם שכם אל שכם, והייתה לכם עיסוק ובילוי משותף לשעות הפנאי, והסבה לכם קורת רוח מרובה בפרחיה, בצבעיה ובפרי שאהבתם לקטוף ולחלק לשכנים ולבני המשפחה. אהבת הטיולים, המשותפת לשניכם, ומתוך שחיזקתם זה את זו יכולתם, אף כשכבר הייתם בני שמונים ותשעים, להגיע למקומות רחוקים וקשים כל כך, בהם סין, הודו, נפאל, הרי ההימלאיה, מצרים, ארצות מזרח אירופה שנפתחו למבקרים, ובהם פולין הזכורה לרע, וכן ירדן, איטליה וארצות הברית - ומי יודע אילו ארצות נוספות השמטתי מבלי דעת.

כאבת מאוד את לכתה של אימא לפני כשלוש שנים. חששת להישאר לבד. חששת שאולי לאחר החום הרב שהענקנו כולנו לאימא בימיה הקשים לא נשאר לנו כוח לשמור גם עליך... אפילו אמרת שאין עוד טעם.

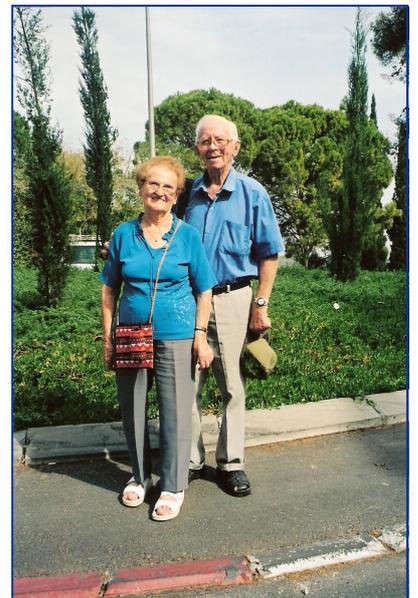
ובכל זאת, תוך זמן קצר התעשתת, חזרת לאלתם, סיגלת לעצמך שיגרה פרטית משלך, בחלקת אלוהים הקטנה שהייתה שייכת לשניכם - וחזרת לעצמך. תבעת תשומת לב מכולנו ואנחנו הענקנו אותה ברצון ואהבה.

במיוחד היו אלה אורי, שבסבלנות ואהבה גדולה, סעד אותך יום-יום, תמך ופתר בעיות, היה שם בשבילך תמיד, הפעיל אותנו כשצריך ודאג לכל, גם אם לפעמים חשבת שלא... ואיתו רותי, יעל ואפרים שהתמסרו וסייעו.

לפני כשנה וחצי, בהחלטה מהירה, בחרת לעבור לבית הדר וליהנות ממסגרת תומכת ופעלתנית, שהחזירה לך שמחה רבה. אהבת את החברה סביבך, את הקירבה שנוצרה, את ערבי השירה, את טיולי הקלנועית ברחבי המשק, בהם ביקשת לראות מה השתנה ומה השתמר.

אהבת שניקח אותך לסיבוב במכונית, לצאת קצת למרחב הגדול, לראות את התחלפות העונות, את השדות והישובים השכנים, התלהבת מההזדמנות לאכול משהו במסעדה מזרחית בוואדי ערה....

היית בוודאי חבר קיבוץ מהזן המועדף: עבדת כל ימך, עשית מה שצריך, קיבלת את דין התנועה והקיבוץ, לא היית איש ריב ולא רכשת לך אויבים כלשהם. לא התחמקת מחובה, לא ציפית שמישהו אחר יעשה, לקחת חלק והבעת דעה. לא דרשת דרישות חריגות ולא הערמת קשיים. המקום היה טוב אליך, ואתה היית טוב איתו. קנית לך חברים רבים מוותיקי הקיבוץ לאורך הדרך, רובם המכריע כבר לא מהלכים בשבילים, וגם היעדרותם מהנוף לא הקלה עליך בשנותיך המאוחרות. אלו החברים לימי היצירה והקמת המדינה, חברים מהסיקול ומסלילת הכבישים באבני הגבעות, חברים משולחן ארוחת הבוקר הקבוע, חברים מהטיולים בחו"ל, חברים מהלימודים ב"גילאור", שאתה ואימא כל כך אהבתם, ולא עלה בדעתכם להחמיץ שיעור או הרצאה, אם בתנ"ך, ידיעת הארץ, היסטוריה או מחשבת ישראל. היית איש טוב, אבא שלי. אולי לא איש קל אבל איש טוב באמת. אדם פשוט והגון, רך וקורן, עם חיוך ממיס ומשובב, מסור וישר דרך, מתחשב בזולת ומבין את האחר. ידעת לאזן את אימא, שהייתה אשת עקרונות, פמיניסטית ופורצת מוסכמות, וזרמת איתה. פינית דרך ונתת לה את קדמת הבמה.

בגיל 99

החודשים האחרונים הקשו עליך וציערו אותנו. לאט אבד לך ביטחונך, לא סמכת על רגליך שישאו אותך, חששת, התקשית לרקוד את ריקוד קבלת השבת שכולם כל כך אהבו, ופניך הקרינו עצב. אולי אף כעסת על הזיקנה.

כשחגגנו לך 99 עוד היית במיטבך. סיפרת שוב את סיפור חיך לכל הקהל שבא לחבק אותך. סיפרת על הגעגועים להוריך ולמשפחתך, על חסרונה של אימא, ואף עקצת במעט הומור עצמי על מצבך... מאוד רצית להגיע לגיל מאה, שבת ותחקרת אותנו כמה זמן נשאר, מתי זה יקרה, חשבת שאולי תגיע, אבל הנפילה, הוי הנפילה המיותרת הזו, היא שסימנה את הסוף בקווים גסים וברורים. אבד לך התיאבון לאוכל וכנראה גם התיאבון לחיות. ויתרת. נגמרת.

החזקתי בידך וספרתי את שלוש הנשימות האחרונות שנשמתי. הן היו איטיות ורפות מאוד. ליטפתי את מצחך ואת הבלורית הלבנה שכאילו נשארה שם בטעות, לא נקצצה בזמן, והרגשתי שאתה סולח לי, הלכת. ואתה חסר.

אבא זה אבא, גם כשאתה בעצמך אבא וסבא. משהו נשמט, הקרקע אולי קצת פחות יציבה. אני אתגעגע.

בנך, יואב

חשבתי לרגע שנגמרות לי המילים, אבל מצאתי אותן:
תודה גדולה לצוות הטיפולי ולבית הדר, ולבית הקיבוצי כולו, על טיפול ותמיכה שאין שני להם, על המענה לכל הדברים הקטנים, על הסבלנות והיד הרכה, החום הקורן, המקצועיות וההתייחסות. תודה לכל האנשים הטובים שבאו לבקר בבית, כי צריך לבקר, שאלו לשלומם או החמיאו כשנראה טוב, הושיטו יד, ליטפו.
אם יש גן עדן הוא כאן.

